

Tagasiside koondtabel

Esitaja	Arvamuse täistekst	Vastus	Tulemus
MTÜ Open Knowledge Estonia (OKEE)	Tunnustame Justiits- ja Digiministeeriumi ja Riigikantselei eestvedamist määrata õigusaktiga kindlaks riigi koostöö keskkonna eesmärk, selle sisu ja tööpõhimõtted. Kuna tegu pole vaid töövahendi, vaid avatud õigusloomet toetava platvormiga, on oluline selgelt väljendada norm, mille alusel ametnikud menetlust läbi viivad. Sama norm annab ka õigusloome välja töötamise kaasatud osalistele kindla teadmise, kuidas protsess toimub.	Täname	Võtame teadmiseks
MTÜ Open Knowledge Estonia (OKEE)	Eelnõu sõnastab keskkonna toimimiseks vajalikud üldpõhimõtted, kuid selles ei sisaldu täpsemat infot keskkonna kasutuseks. Seepärast juhime tähelepanu, et keskkonna kui andmekogu põhimäärus alles vajab sisustamist (hetkel toodud sisukord rakendusakti kavandis). Selles on vajalik täpselt kirjeldada nii juurdepääsuõigused, aktide liigid ja nende menetlustapid, menetlusteabe kirjeldus.	Nõus, täpsemalt reguleeritakse põhimääruse tasandil.	Arvestame
MTÜ Open Knowledge Estonia (OKEE)	Eelnõus on öeldud, et keskkonnas olevate andmete kaasvastutavad töötlejad on kõik asutused, kes keskkonda kasutavad. Soovitame need asutused siiski selgemini välja tuua nii seletuskirjas kui edaspidi keskkonna juhistes. Nii tekib selgem arusaam, milliste asutuste poolt ette valmistatavaid akte ja nende menetlusteavet saab keskkonnas näha ja osalusvõimalust kasutada.	Seletuskirja täiendatud.	Arvestame
MTÜ Open Knowledge Estonia (OKEE)	OKEE kui avatud andmete eestkõneleja vaatest on oluline, et keskkonnas on avalikud eelnõuga tegelevate ametnike kontaktid. Kuna ka teiste kasutajate nimed on avalikud, loob selline praktika läbipaistvust ja usaldust. Nimeline sisendi andmine väldib kuritarvitusi ja keskkonna koormamist nn võlts-kasutajate poolt, mis mõjutaks üldist asjalikku arutelu ja koostööd.	Eelnõus juba sisaldub.	Arvestame
MTÜ Open Knowledge Estonia (OKEE)	Toetame nõuet, et koostöö keskkonnas koostatud dokumente ja neis sisalduvaid isikuandmeid säilitatakse alaliselt. See võimaldab jälgida õigusloome kujundamist ajajoonel ning viidata samale eelnõule	.	Võtame teadmiseks

	selle eri menetlusetappides. Rõhutame, et oluline on iga menetlusetapi tulemuste eraldi salvestamine ja kättesaadavus, mis tagab protsessi läbipaistvuse ja loob selge ülevaate eelnõu arengu eri versioonidest.		
Välisministeerium (Välisminister)	Märgime, et ka Välisministeeriumi eelnõude koostamisel kasutuses olnud riigi koosloome keskkonna kasutuselevõtt samm-sammult on igati tervitatav, kuid vajab teatud menetlusetappide täiendavalt analüüsimist .	Seletuskirja täiendatud	Arvestame
Välisministeerium (Välisminister)	Eelnõu seletuskirjas puudub selle sätte mõjuhinna õigusaktide koostajate töökoormusele, arvestades et igale arvamuse avaldajale on vaja ka vastata.	Teabe varasemale avalikustamisele on selge ühiskondlik ootus, mida ka siinse eelnõu avalikul konsultatsioonil on mitmed huvirühmad väljendanud. Meie hinnangul eelnõude vastu huvi tundjate ring käesoleva eelnõu tõttu ei suurene, küll aga on võimalik pöörduda varasemas etapis, mistõttu omakorda mitmed hilisemad pöördumised võivad ära jääda. Seega peamiselt muutub ajahetk, mil pöördutakse. Juba praegu on võimalik asjaomast teavet kätte saada varasemas faasis näiteks valitsuse tegevusplaani ülesannete või ministeeriumide tööplaanide põhjal, ent erinevatest allikatest info kogumine ja leidmine on siiski ebamugav ega ole ka täielik. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepaneku alusel on sätet täpsustatud nii, et akti eelnõuga alustamise kohta avalikustatava teabena näidataks lühidalt (märksõnaliselt) selle sisu ja eelnõu eeldatav avalikustamise aeg, mille tulemusena asjatute pöördumiste arvu saab tõhusalt vähendada. Seletuskirja mõjuanalüüsi osa täiendatud. Pöördumistele vastamist soovime töökorralduslikult efektiivistada, kasutades selleks ka tehisarulahendusi.	Arvestame
Välisministeerium (Välisminister)	Palume lisada võimalik menetlusprotsessi kirjeldus ja mõjuhinna eelnõu seletuskirja .	Seletuskirja täiendatud.	Arvestame
Välisministeerium (Välisminister)	Vabariigi Valitsuse algatatava akti eelnõu koostamise alustamise ja selle koostaja kohta teabe avalikustamine rikub oluliselt õigusloome töörahu ja kasvatab töökoormust selgitustaotlustele vastamise nõudest	Tegemist on töökorralduslikult lahendatava küsimusega, mis tingimata ei pea kaasa tooma töökoormuse kasvu. Ka praegu kehtiva õiguse valguses tuleb igakordselt otsustada eelnõu	Selgitame

	tulenevalt . Õigusakti eelnõu koostaja seatakse avalikustamisega olukorra, kus tal puudub õigus otsustada selle üle, millal on eelnõu valmis avalikustamiseks ja tekitatakse kohustus enne eelnõu valmimist arvamust avaldada soovivatele isikutele vastata .	ettevalmistajal, mida saab ja mida mitte avalikustada koostamise faasis. Jätakuvalt jääb eelnõu ettevalmistajale õigus otsustada, millal on eelnõu tekst avalikustamiseks valmis.	
Välisministeerium (Välisminister)	Automaatse avalikustamise kohustus , eriti tundlikes valdkondades, tekitab praktika, kus õigusakti koostamist alustatakse mujal kui riigi koosloome keskkonnas. See ei täida eesmärki koostada kõik eelnõud algusest peale riigi koosloome keskkonnas.	Selgitame veel kord - eelnõu sisu avalikustatakse alles siis, kui eelnõu on ministri poolt heaks kiidetud. Seega ei toimu selle automaatset avalikustamist.	Selgitame
Välisministeerium (Välisminister)	Teeme ettepaneku mitte näidata avalikus vaates kohustuslikuna lõikes 5 sätestatud teavet, vaid jätta eelnõu autorile valikuvõimalus.	Paraku on senine praktika EISI näitel näidanud, et valikut teavet varem avalikustada ei kasutata vabatahtlikult ja soovitud muutust sellisel juhul ei saavutataks. Teabe varasemale avalikustamisele on selge ühiskondlik ootus, mida ka siinse eelnõu avalikul konsultatsioonil on mitmed huvirühmad väljendanud.	Ei arvesta
Välisministeerium (Välisminister)	Senisel koosloome keskkonna kasutamisel on kerkinud näiteks küsimus, kuidas toimub koosloome keskkonnas eelnõu keeleteoimetamine, sh kui keeleteoimetamise teenust ostetakse teenusena . Probleeme on tekitanud nii eelnõu vormindamine kui mõjuanalüüside osa keerukus.	Oleme väga tänulikud, et olete keskkonda piloteerinud. Samas oleme saanud tagasisidest lähtuvalt seda parandanud ning eesmärk on, et vormindamise parandusi tulevikus enam tegema ei peaks. Keeleteoimetamise jaoks saab juba praegu kasutada kas kommenteerimist või muudatuste ajalugu. Samuti on arendamisel muudatuste jälitamise funktsionaalsus, mis võimaldab parandusi heaks kiita või tagasi lükata. Ka mõjuanalüüside osa proovime lihtsustada.	Arvestame
Välisministeerium (Välisminister)	Kui koosloome keskkonna osalise kasutuselevõttuga kaasneb eelnõu koostajatele töökoormuse kasv (koosloome keskkonnas pakutavate lahenduste ümbertöötlemine normitehnikale vastavaks , eelnõu koostamise avalikustamisega seoses päringutele vastamine) , tuleks keskkonna kasutamine muuta kohustuslikuks alles siis, kui seda on võimalik kasutada eelnõu koostajate töökoormuse kasvuta.	Siiani piloteerimiste käigus ei ole saanud veel viia HÕNTet ja keskkonda omavahel kooskõlla. Eelnõu ametliku kasutuselevõtu ajaks on aga eesmärk viia omavahel vastavusse ka HÕNTE nõuded, nii et eelnõu ei peaks muutma ja keskkond vastupidi vähendab eelnõu koostaja töökoormust.	Arvestame
Kaitseministeerium	Palume kaaluda võimalust Kaitseministeeriumi valitsemisala eelnõude puhul lubada metaandmeid mitte sisestada.	Käesolev eelnõu lähtub teabe asutusesisese kasutamiseks hindamisel avaliku teabe seaduse regulatsioonist, mis tähendab, et igakordselt enne	Võtame teadmiseks ja selgitame

		avalikustamist tuleb hinnata, kas asjaomane eelnõus või selle lisades sisalduv teave tuleb AvTSist lähtuvalt AK-ks märkida või mitte. Kui materjale ettevalmistava ametniku ametikoht on seadusest tulenevalt AK, siis koosloome keskkond seda avalikuna ka ei kuva. Asjaomane teave tuleb SAP andmebaasist, millega koosloome keskkond liidestatakse. Sellest tulenevalt saab öelda, et kui esineb seadusest tulenev alus teave AK-ks tunnistada, siis seda koosloome keskkonna avalikus vaates ei kuvata. Kavandatavat lahendust on KaM ametnikele demotud kooskõlastusringi järgselt.	
Kaitseministeerium	Juhime tähelepanu, et Kaitseministeeriumi valitsemisala eelnõude menetlusteave ei ole avalik, mistõttu palume ka siinkohal kaaluda erisuse tegemist.	Eelnõu ettevalmistaja saab ise otsustada, kui suur ringi ta kaasab selle ettevalmistamisse ja kas teisi asutusi või osapooli üldse koostamise juurde on põhjendatud lisada. AK teave, sh vastavate ametikohtade teavet avalikku vaatesse ei kuvata.	Selgitame
Kaitseministeerium	Leiame, et on vaja sätestada selge õiguslik alus, et algatatud eelnõu kohta teabe päringutele vastamine ei ole kohustuslik.	Teabe varasemale avalikustamisele on selge ühiskondlik ootus, mida ka siinse eelnõu avalikul konsultatsioonil on mitmed huvirühmad väljendanud. Meie hinnangul eelnõude vastu huvi tundjate ring käesoleva eelnõu tõttu ei suurene, küll aga on võimalik pöörduda varasemas etapis, mistõttu omakorda mitmed hilisemad pöördumised võivad ära jääda. Seega peamiselt muutub ajahetk, mil pöördutakse. Juba praegu on võimalik asjaomast teavet kätte saada varasemas faasis näiteks valitsuse tegevusplaani ülesannete või ministeeriumide tööplaanide põhjal, ent erinevatest allikatest info kogumine ja leidmine on siiski ebamugav ega ole ka täielik. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepaneku alusel on sätet täpsustatud nii, et akti eelnõuga alustamise kohta avalikustatava teabena näidataks lühidalt (märksõnaliselt) selle sisu ja eelnõu eeldatav avalikustamise	Ei arvesta

		aeg, mille tulemusena asjatute pöördumiste arvu saab tõhusalt vähendada. Seletuskirja mõjuanalüüsi osa täiendatud. Pöördumistele vastamist soovitame töökorralduslikult efektiivistada, kasutades selleks ka tehisarulahendusi.	
Kaitseministeerium	Palume sätestada erisus, et nimetatud andmeid võib küll töödelda, kuid need andmed ei tohi olla kohustuslikud.	Erisuse loomine ei ole vajalik. Kui töötajate andmed on AK, siis neid avalikult ei kuvata ja märgitakse süsteemis AK teabena.	Võtame teadmiseks
Kaitseministeerium	Palume selgitust, kas eelnõukohase RTS § 12 1 lõikes 7 sõnastatud „või muul mõjuval põhjusel“ on nt asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud või muu tundlik teave, mille korral tehakse vastavad kanded tagantjärele ?	Esmajoonel on mõeldud "muul mõjuval põhjusel" puhul näiteks oskuste puudumist või väliste osapoolte eelistust anda akti eelnõule tagasisidet muu kanali kaudu. Asjaomased näited on toodud eelnõu seletuskirjas. Keskkonnas võib töödelda AK teavet, mistõttu see ei saa olla alus, miks keskkonda mitte kasutada.	Selgitame
Kaitseministeerium	Kaitseministeeriumi koosseis on asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave ning ei peaks olema kuvatud kõigile ega ka säilitatav igavesti.	Kui töötajate andmed on AK, siis neid avalikult ei kuvata ja märgitakse süsteemis AK teabena.	Arvestame
Eesti Linnade ja Valdade Liit	Eesti Linnade ja Valdade Liit on eelnõuga tutvunud, saanud tagasiside oma liikmetelt, teinud eelnõule mõjuhinnan gu ja kooskõlastab eelnõu.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Linnade ja Valdade Liit	Täname JDM - i ametnikke 5.märtsil 2026 korraldatud veebikoosoleku eest eelnõu sisulise ks tutvustamise ks, mille käigus saime ammendavad vastused meie liikmetel tekkinud küsimustele.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Linnade ja Valdade Liit	Loodame meie kaasamisele koosloome k eskkonna edasiarendamisse, eriti selle järgmises etapis, kui seda hakatakse rakendama kohalike omavalitsuse õigusaktide menetlemisel.	.	Arvestame
Vabariiklaste Liit	Tervitame arenguid koosloome keskkonna arendamisel ning peame oluliseks, et pärast eelnõu vastuvõtmist jätkataks keskkonna arendustöödega sihipäraselt ja hoogsalt, et lahendus jõuaks võimalikult kiiresti sisulise kasutuseeni.	Täname toetuse eest.	Võtame teadmiseks
Vabariiklaste Liit	Vabakonna vaatest on koosloome keskkonnal märkimisväärne potentsiaal avatud valitsemise ja läbipaistva poliitikakujundamise tugevdamiseks, ühtlasi on see üks Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava olulisi prioriteete.	Nõustume.	Võtame teadmiseks

Vabaühenduste Liit	Varasema nähtavuse põhimõte ehk teabe avalikustamine õigusakti koostamise alustamisest on sisulise kaasamise ning usaldusväärse ja läbipaistva õigusloome vältimatu eeldus. Juhul, kui avalikkus (sh vabaühendused) saab juba menetluse algfaasis teada, et õigus muudatus on ettevalmistamisel, tekib reaalne võimalus esitada varajast ja sisulist tagasisidet enne, kui poliitikavalikud kujunevad lõplikuks ning alternatiivide kaalumisruum sisuliselt sulgub.	Nõustume, sisaldub eelnõus.	Arvestame
Vabaühenduste Liit	Eelnõus kavandatud lähenemine, mille järgi kuvatakse avalikus vaates teave koostamise alustamise kohta ning menetluse ajajälg, on oluline ka olukordades, kus menetluse teatud etappides on osa dokumente asutusesisese kasutamise piiranguga. Ka sellisel juhul peab avalikkusel olema võimalik tuvastada vähemalt see, et asjakohased dokumendid on olemas, millises etapis need paiknevad ning millise teema ja õigusakti ettevalmistusega need seonduvad.	Nõustume, sisaldub eelnõus.	Arvestame
Vabaühenduste Liit	Vabaühenduste Liit tänab ministeeriumi senise kaasamise eest koosloome keskkonna loomisega seotud konsultatsioonides.	Täname	Võtame teadmiseks
Eesti Pank	Süsteemse lähenemise huvides oleks õigusaktide ette valmistamist ja kaasatavate asutuste koostöö korraldamist parem käsitleda eriseaduses või mõnes kitsamalt Vabariigi Valitsuse (VV) vastutusalaga seotud aktis. Riigi Teataja on Eesti Vabariigi ametlik võrguväljaanne, milles avaldatakse õigusaktid ja muud dokumendid. Vastuvõetud aktide avaldamine on nende ette valmistamise või kogu akti eelnõu loomekaare katmisega võrreldes erinev, piiratud mahuga protseduur.	Kaalusime ka pakutud varianti, ent kuna keskkond ei puudutaks kitsalt täitevvõimu, ei oleks Vabariigi Valitsuse seadus kohane regulatsiooni koht. Muudest regulatsiooni kohtadest kaaluti veel ka avaliku teabe seadust, kuid nimetatud seaduse reguleerimisese keskendub siiski avalikule teabe, mitte niivõrd üksikute andmekogude eriregulatsioonile.	Selgitame
Eesti Pank	Peame sobivaks Eesti Pank eelnõu otseselt reguleerimisalast välistada, arvestades et Eesti Panga seaduse § 3 kohaselt tegutseb Eesti Pank muudest riigiasutustest sõltumatult, annab oma tegevusest aru Riigikogule ega allu Vabariigi Valitsusele ega ühelegi teisele täidesaatvale riigivõimuasutusele ega kolmandatele isikutele.	Eelnõu on muudetud märkusest tulenevalt ja säte on sõnastatud võimalikult laiana, võimaldades tulevikus soovi korral erinevatel põhiseaduslikel institutsioonidel keskkond kasutusele võtta ilma, et peaks hakkama uuesti seadust muutma. Eelnõu rakendussätteid ja seletuskirja vastavat osa täiendatud selliselt, et kasutuselevõtuks vajalik pädeva asutuse otsus.	Arvestame
Eesti Pank	Eelnõu § 12 1 lg 9 allutaks aga Eesti Panga otseselt VV määrusele.	Viidatava sätte eesmärk ei ole allutada põhiseaduslikke	Selgitame

		institutsioone Vabariigi Valitsuse määrusele, vaid reguleerida keskkonna põhimäärus, arvestades antud akti liigi kohaldamisala, ja kõik seaduse tasandit nõudvad küsimused reguleerida käesoleva eelnõuga.	
Eesti Pank	Eelnõu seletuskirjas räägitakse VV poolt koosloomekeskonna kasutuselevõttust, kuid ei ole selge, kas ka teised asutused, kes Riigi Teatajas akte avaldavad, saavad või peavad koosloomekeskonda kasutama.	Teised asutused ja põhiseaduslikud institutsioonid saavad samuti edaspidi võtta keskkonna kasutusele, reguleerides vajadusel kohasel tasandil korralduslikke küsimusi. Seletuskiri vastavalt täiendatud.	Selgitame
Eesti Pank	Selgitus jätab lahtiseks, kuidas toimida, kui ühe muutmiseaktiga soovitakse muuta mitut akti.	Tehnilises lahenduses on sellega arvestatud, et korraga muuta mitut akti. Sellisel juhul koondab süsteem muudatused ühte eelnõusse.	Arvestame
Eesti Pank	Soovitame eelnõus või vähemalt selle seletuskirjas võimalusel täpsemalt kirjeldada normide praktilist rakendamist.	Seletuskirjas on täiendatud rakendamist puudutavat osa.	Arvestame
Riigikogu Kantselei	Riigikogu Kantselei toetab tehnoloogilise lahenduse loomist, mis vähendaks õigusloomes tehnilise töö mahtu ning parandaks õigusloome kvaliteeti.	Täname	Võtame teadmiseks
Riigikogu Kantselei	Riigikogu vaatest on oluline, et see lihtsustaks valitsuse poolt algatatud eelnõude menetlemist Riigikogus ning võimaldaks Riigikogu liikmetel mugavamalt algatada eelnõusid ja teha muudatusettepanekuid menetluses olevatesse eelnõudesse.	Nõustume vajadusega.	Võtame teadmiseks
Riigikogu Kantselei	Leiame, et riigi koosloome keskkonna eelnõus soovitud kujul asutamise eelduseks on selgus koosloome keskkonna lõpliku väljaarendamise osas. Praeguseks on välja arendatud üksnes valitsuse eelnõude koostamist ja kooskõlastamist toetav lahendus, samas kui Riigikogu menetlusetappe kattev IT funktsionaalsus ei ole välja arendatud ega ole ka kindlust, kas ja millal selline funktsionaalsus üldse välja arendatakse.	Seletuskirja täiendatud. Järgmiste arendusetappide jaoks on JDM taotlenud MFF+ taotluses koosloome keskkonna edasiarendamiseks vahendeid mh põhiseaduslikele institutsioonidele nagu Riigikogu ja Vabariigi Presidendi Kantselei.	Arvestame
Riigikogu Kantselei	Seletuskirjas ega Riigikogu Kantseleile teadaolevates muudes dokumentides ei ole öeldud, millised on koosloome keskkonna arendusprojekti järgmised sammud, nende tähtsused ning kes nende sammude eest vastutab.	Seletuskirja täiendatud järgmiste sammude osas.	Arvestame
Riigikogu Kantselei	Seda, kas keskkonna edasiarendamiseks samuti mingeid	Seletuskirja täiendatud. Järgmiste arendusetappide jaoks	Arvestame

	summasid kavandatakse, seletuskirjast ei selgu.	on JDM taotlenud MFF+ taotluses koosloome keskkonna edasiarendamiseks vahendeid mh põhiseaduslikele institutsioonidele nagu Riigikogu ja Vabariigi Presidendi Kantslei.	
Riigikogu Kantslei	Seetõttu leiab Riigikogu Kantslei, et käesolevas etapis on ülimalt kaheldav Riigi Teataja seaduse muutmise sellisel kujul, et seadusega sätestatakse riigi koosloome keskkonna kui terviklahendus, milles toimub õigusaktide eelnõude menetlemine algusest lõpuni, sh Riigikogus.	Antud säte ei kohusta Riigikogu kuupäevaliselt, st Riigikogu saab ise valida, millal on valmis keskkonda kasutusele võtma. Leiame, et ettenähtavuse ja õigusselguse huvides võiks selline säte eelnõus siiski sisalduda.	Selgitame
Riigikogu Kantslei	Riigikogu Kantslei peab põhjendatuks lähenemist, mille kohaselt koosloome keskkonna õiguslik regulatsioon kajastab realistlikult selle tegelikku funktsionaalsust, mitte visiooni või potentsiaali.	Leiame, et antud olukorras tuleb leida mõistlik tasakaal selliselt, et iga lisanduva funktsionaalsuse tõttu ei peaks asuma uuesti seadust muutma. Kuivõrd praktikas on arendatud, kuid veel testimist vajav osa süsteemist suurem kui see, mis esimese etapiga kasutusse läheb, on põhjendatud kavandada terviklik regulatsioon.	Selgitame
Riigikogu Kantslei	Enne kui sätestada seaduse tasandil see, et Riigikogus toimuv eelnõude menetlus hakkab toimuma valitsuse kehtestatud põhimääruse alusel peetavas koosloome keskkonnas, tuleks fikseerida selge ülevaade kavandatavatest funktsionaalsustest, kasutuselevõtu ajakavast, vastutusest, rahastusest ning Riigikogu Kantslei rollist.	Seletuskirja täiendatud nii järgmiste tegevuste kui rahastuse osas. Järgmiste arendusetappide jaoks on JDM taotlenud MFF+ taotluses koosloome keskkonna edasiarendamiseks vahendeid mh põhiseaduslikele institutsioonidele nagu Riigikogu ja Vabariigi Presidendi Kantslei.	Arvestame
Vabariigi Presidendi Kantslei	Kuna Vabariigi Presidendi Kantslei (edaspidi VPK) ei ole teadlik, kuidas riigi õigusloome keskkonna osaline või terviklik kasutuselevõtmine mõjutab Vabariigi Presidendi põhiseadusliku kohustuse täitmist, sest protsessi muudatust (uue keskkonna kasutuselevõttu) ei ole VPK - ga läbi arutatud ega kokku lepitud, siis pole VPK - l võimalik eeltoodud seaduse muudatust toetada. VPK peab vajalikuks enne arvamuse andmiseks esitatud seaduse Riigikogu le esitamist mõelda läbi ja VPK - ga kokku leppida, kuidas õigusaktid läbi selle süsteemi jõuavad VPK - sse ja kuidas VPK need omakorda edastab ettenähtud ametiasutustele .	17.03 toimus kohtumine VPK esindajatega. Kohtumisel tutvustati keskkonna senist arenduskäiku ja rahastusmudelit ning räägiti muu hulgas sellest, kuidas koosloome keskkonna arendustega edasi liigutakse. Samuti lepidi ühel meelel kokku, et kui arendus jõuab etappi, kus see mõjutab otseselt VPK tegevust, siis kaasatakse nad täielikult. Seletuskirja on vastavalt täiendatud	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Oleme seisukohal, et ka etapiviisilise ülemineku korral peab eelnõu koostaja	Käesoleval hetkel on mõjud kirjeldatud, pidades silmas	Arvestame

	andma selge ülevaade nimetatud keskkonna kasutusele võtmisega ja kasutamisega kaasnevatest tegevustest, mõjudest ning võimalikest kuludest. Täpsemat ülevaadet omamata ei pea Regionaal- ja Põllumajandusministeerium võimalikuks võtta koosloome keskkonda kasutusele 1. oktoobril 2026. a.	esimest kasutuselevõtu etappi. Järgmiste etappide mõjud ei ole veel nii selgelt prognoositavad, sest esmalt peavad toimuma testimised. Küll aga on kasutajatele kavas teha koolitusi, eraldi tutvustus REMile on kokku lepitud. Seletuskirja on vastavalt täiendatud.	
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku täiendada seletuskirja selles osas, mis on täna reguleeritud ennekõike Vabariigi Valitsuse seaduses, avaliku teabe seaduses, aga ka Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse s nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ (edaspidi VV reglement) ja Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse s nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ (edaspidi HÕNTE) ning vajaduse korral valmistada ette ka nimetatud õigusaktide muudatused.	Kuivõrd ametliku kooskõlastamise osa puudutab järgmisi kasutuselevõtu etappe, siis detailseid selgitusi on nende kohta ennatlik anda. Küll aga saab märkida, et ei ole kavas kaotada eelnõude ametliku kooskõlastamise menetlust. Seletuskirja vastavalt täiendatud.	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Siinjuures teeme ettepaneku täiendada seletuskirja selgitustega selle kohta, kuidas ja kus kavandatakse pärast koosloome keskkonna täielikku kasutuselevõtmist säilitada neid andmeid ja dokumente, mida täna kogutakse eelnõude info süsteemis EIS, Vabariigi Valitsuse istungite infosüsteemis VIIS jmt.	Hetkel ei ole veel täpselt otsustatud, kus ja kuidas EISi ning VIISi sisu säilitatakse. Vajadusest oleme teadlikud ja peame varasema menetlusinfo säilitamist oluliseks.	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku täiendada seletuskirja selgitustega selle kohta, kuidas toimub keskkonda kasutades poliitilise sisendi andmine eelnõu kohta ministri poolt arvestades Vabariigi Valitsuse seaduses ministri pädevuse kohta sätestatud.	Kuigi nimetatud menetlusetapp ei puuduta veel esimest kasutuselevõtu faasi, saame ettevaatavalt selgitada, et poliitilise sisendi andmiseks on loodud vastav asutusesisest kooskõlastamist võimaldav töövoog, mille lõpptulemuse saab minister sõltuvalt olukorrast kas kinnitada või allkirjastada. Seletuskirja täiendatud.	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku täiendada seletuskirja selgitustega selle kohta, kuidas toimub edaspidi eelnõu VV reglemendi järgne kooskõlastusmenetlus arvestades avaliku teabe seaduse § 12 lõike 1 punktis 1 sätestatud, mille kohaselt registreeritakse dokumendiregistris asutusele saabunud dokumendid ja asutusest väljasaadetud dokumendid hiljemalt saabumise või väljasaatmise päevale järgneval tööpäeval.	Kuigi nimetatud menetlusetapp ei puuduta veel esimest kasutuselevõtu faasi, saame ettevaatavalt selgitada, et koosloome keskkonnas saab iga teema oma unikaalse numbri. Vastav lahendus on Riigikantselei ja ministeeriumide ühismaja dokumendihalduse juhtidega läbi arutatud.	Selgitame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku täiendada viidatud lõiget 3 ning lisada õiguselguse huvides, millise õigusakti tähenduses	Andmekogu kaasvastutavate töötajate ülesanded sätestatakse täpsemalt põhimääruses. Hetkel	Selgitame

	kaasvastutavate töötajate mõistet kasutatakse.	on sätte selgituses kajastatud, et kaasvastutavate töötajate ülesanded puudutavad nii teabevaldust kui ka isikuandmete töötlemise õiguspärasuse tagamist. Lähtudes isikuandmete ja avaliku teabe töötlemise ning andmekogude reguleerimise juhisest tuleb seaduse tasandil kindlaks määrata isikuandmete vastutav töötaja (vastutav töötaja IKÜMi mõttes). Isikuandmete vastutav töötaja on see asutus, kelle seadusest tuleneva ülesande täitmiseks isikuandmeid töödeldakse. Kui andmeid töödeldakse andmekogus, st andmekogu kaudu täidetakse seaduses sätestatud ülesannet, siis vastutab andmekogu haldaja (vastutav töötaja AvTSi mõttes) ka selles andmekogus toimuva isikuandmete töötlemise eest. Kui andmekogu kaudu täidavad oma ülesannet mitu asutust, siis on nad koos andmekogu haldajaga kaasvastutavad töötajad. Sellisel juhul tuleb seaduse tasandil määrata kindlaks andmekogu kaasvastutavad töötajad ning andmekogu põhimääruses sätestada, kellel millised kohustused on.	
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Samas märgime, et toetame isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses andmekogu kaasvastutavate töötajate nimetamist, sealhulgas mitte nimepidi, vaid üldistatult: koosloome keskkonda kasutavad asutused.	.	Võtame teadmiseks
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku veelkord kaaluda, kas sedalaadi töökorralduslikku teavet on otstarbekas täiendavalt koosloome keskkonnas töödelda.	Töökorralduslikku teavet puudutav on eelnõust välja jäetud.	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Lisaks eelnevale jääb ebaselgeks, miks on punktis 3 eraldi välja toodud teave menetluses osalejate ees - ja perekonnanime kohta koos teabega selle kohta, keda nad esindavad. Palume seletuskirja s nimetatud punkti tervikuna selgitada, sest hetkel ei ole arusaadav, miks punkt 3 osaliselt kordab sama lõike punkti 1, milles on juba nimetatud isikuandmetena keskkonda kasutava isiku andmed.	Selgitame - koosloome keskkonda kasutav isik ei pruugi kattuda menetluses osalejaga näiteks olukorras, kus arvamus on esitatud muud kanalit kasutades.	Selgitame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Leiame, et kuigi kooskõlastamiseks esitatud dokumendid on koostatud katsetamise korras riigi koosloome	Tõepoolest eelnõu vormistus mõnevõrra erineb, esmajoones font ja reavahed. Jätsime	Arvestame

	keskkonnas, on need põhjendamatult suures ulatuses vastuolus kehtivate normitehnika nõuetega.	käesoleva eelnõu puhul need avalikul konsultatsioonil muutmata, et oleks näha, milles erinevus seisneb. Leiame, et õigusloome peaks olema tehnoloogianeutraalne. Font muudetud vastavalt Riigikogu nõuetele.	
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Palume sätte sõnastust parandada, kuna seletuskirjas antud selgitustele tuginedes võib eeldada, et põhimääruses on kavas kehtestada siiski see, milliste akti liikide ja menetlustappide korral koosloome keskkonda kasutatakse, ning kavas ei ole kehtestada uusi akti liike ega menetlustappe.	Seletuskirja tekst korrigeeritud, täname tähelepanu juhtimast.	Arvestame
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Teeme ettepaneku jätta eelnõust välja kavandatud RTS - i § 14 lõige 5, kuna sättel ei ole iseseisvat õiguslikku tähendust .	Soovime sätte siiski säilitada, kuivõrd see annab suunise, et keskkond võetakse kasutusele etapiti, mitte ühe korraga.	Ei arvesta
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Peame oluliseks, et eelnõu kooskõlastamiseks esitamisel esitatakse sellega koos ka korrektselt ette valmistatud rakendusakti kavand , nagu see on ette nähtud kõigi eelnõude puhul HÕNTE § 48 lõikes 2 . Üksnes pealkirjad ei võimaldada saada detailsemat ülevaadet koosloome keskkonnast rääkimata rakendusakti kooskõlast põhiseaduse ja seadustega.	Rakendusakti kavandi esitamise eesmärk on tagada see, et regulatsioon kavandatakse kohasele tasandile. Käesoleval juhul leiame, et pealkirjade kaudu on võimalik koostamisel seaduseelnõu enda tekstiga mõista, milliseid küsimusi kavandatakse alama aktiga reguleerida ja kas see on lubatav.	Ei arvesta
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Palume täiendada seletuskirja ka mõjuhinnanguga ning kuluanalüüsiga asutuste dokumendihaldussüsteemide ja - korralduse ühildamise kohta koosloome keskkonnaga. Hetkel ei ole nende tegevustega kaasnevat halduskoormust ja kulusid seletuskirjas käsitatud. Sel põhjusel leiame, et praegune mõjuhinnang sisebürokratia vähenemisele on esitatud põhjendamatult entusiastlikult.	Dokumendihaldussüsteeme ei tulegi koosloome keskkonnaga ühildada. Esimeses etapis kasutavad kõik asutused edasi enda dokumendihaldussüsteeme. Kui juba edaspidi kasutatakse asutusesisest kooskõlastamist koosloome keskkonnas, ei tule seda enam dubleerivalt asutuse enda dokumendihalduses teha.	Selgitame
Liia Hänni	Kaasajastatud õigusaktide menetlemise infosüsteemi ettevalmistamine on olnud Eesti valitsuse Avatud Valitsemise Partnerluse tegevuskava läbiv prioriteet alates aastast 2020.	Nõustume	Võtame teadmiseks
Liia Hänni	Avalikule konsultatsioonile esitatud seaduseelnõu vajalikkuses pole kahtlust, et lõpuks jõuda uue süsteemi rakendamiseni.	Täname	Võtame teadmiseks
Liia Hänni	Avatud valitsemise vaates on väga oluline eelnõu § 12' lg 5 p. 1 regulatsioon, mille kohaselt tuleb avalikustada teave Vabariigi Valitsuse algatatava akti eelnõu koostamise alustamise kohta.	Eelnõu vastavat sätet veel täiendatud vastavalt Kaubandus-Tööstuskoja ettepanekule.	Võtame teadmiseks

Liia Hänni	Teen ettepaneku laiendada õigusakti koostamise algatamise avalikustamise nõue kõigile täitevvõimu tasandil ettevalmistamisel olevatele õigusaktidele. See aitab avalikkusel kursis olla õiguskorras ees ootavate muudatustega ja vajadusel nende ettevalmistamisel kaasa rääkida.	Eelnõu sõnastust täiendatud vastavalt ettepanekule nii, et hõlmatud oleksid ka ministri määrused. Seletuskirja samuti täiendatud.	Arvestame
Kliimaministeerium	Eelnõuga lisatava § 12 1 lg 3 kohaselt on andmekogu kaasvastutavad töötledjad koosloome keskkonda kasutavad asutused ehk siis ka Kliimaministeerium. Seletuskirjast nähtub, et vastutav asutus peab vastama tema koostatud tekstide puudutavatele teabepäringutele ja tagama ka isikuanalüüsi töötlemise õiguspärasuse. Palume seletuskirjas täpsustada, milliseid isikuandmeid siin on mõeldud, ka rakendusmääruse kavandis ei ole seda kirjas.	Mõeldud on kõiki isikuandmeid, millega eelnõu koostaja oma tööd tehes kokku puutub - nii eelnõu koostamise tööühmas osalevate inimeste nimed ja kontaktandmed kui ka näiteks kooskõlastamisel tagasisidet andnud inimeste andmed ja arvamustes potentsiaalselt esineda võivad isikuandmed. Teabepäringutega seoses on oluline, et nendele vastamise ülesanne on just kaasvastutaval asutusel, so asutusel, kes eelnõu ise koostab. Seletuskirja täiendatud.	Arvestame
Kliimaministeerium	Eelnõuga lisatav § 12 1 lg 5 p 1 näeb ette, et koosloome keskkonnas avalikustatakse vähemalt teave Vabariigi Valitsuse algatatava akti eelnõu koostamise alustamise kohta. See nõue tekitab praktikas olulisi rakenduslikke probleeme. Märgime, et pelgalt teabe avalikustamine olukorras, kus eelnõu sisu, reguleerimisese, eesmärgid ja võimalikud lahendusvariandid ei ole veel piisava täpsusega määratletud, toob kaasa märkimisväärse hulga pöördumisi ja päringuid huvitatud isikutelt. Need puudutavad enamasti eelnõu võimalikku sisu, mõju ja ulatust, mille kohta ei ole ettevalmistavas etapis veel selgeid seisukohti kujunenud. Seetõttu etapis päringutele vastamine suurendab põhjendamatult nii isikute halduskoormust kui ka ministeeriumide töökoormust ning suunab ressursse eelnõu ettevalmistamiselt selgituste andmisele. Kui eelnõu põhisuunad ja reguleerimisese ei ole piisavalt selged, tuleks teave eelnõu koostamise alustamise kohta jätta koosloome keskkonna sissevaatesse. Vastasel juhul võib kujuneda praktika, kus asutused väldivad eelnõude varajast üleslaadimist koosloome keskkonda ning teevad seda alles siis, kui eelnõu on valmis kooskõlastamiseks, eesmärgiga vähendada varajases etapis tekkivat päringutele vastamise koormust.	Teabe varasemale avalikustamisele on selge ühiskondlik ootus, mida ka siinse eelnõu avalikul konsultatsioonil on mitmed huvirühmad väljendanud. Meie hinnangul eelnõude vastu huvi tundjate ringi kaesoleva eelnõu tõttu ei suurene, küll aga on võimalik pöörduda varasemas etapis, mistõttu omakorda mitmed hilisemad pöördumised võivad ära jääda. Seega peamiselt muutub ajahetk, mil pöördutakse. Juba praegu on võimalik asjaomast teavet kätte saada varasemas faasis näiteks valitsuse tegevusplaani ülesannete või ministeeriumide tööplaanide põhjal, ent erinevatest allikatest info kogumine ja leidmine on siiski ebamugav ega ole ka täielik. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepaneku alusel on sätestatud nii, et akti eelnõuga alustamise kohta avalikustatava teabena näidataks lühidalt (märksõnaliselt) selle sisu ja eelnõu eeldatav avalikustamise aeg, mille tulemusena asjatute pöördumiste arvu saab tõhusalt vähendada. Seletuskirja mõjuanalüüsi osa täiendatud. Pöördumistele vastamist soovitame töökorralduslikult	Ei arvesta

		efektiivistada, kasutades selleks ka tehisarulahendusi.	
Kliimaministeerium	Eelnõuga lisatava § 12 1 l g 6 p - s 1 mainitakse koosloomekeskkonda kasutava isiku üldandmeid. Kui eesmärk isiku identifitseerimisel vajalikud andmed, siis võiks seda nii ka kirjutada. Praegusel kujul esitatud sõnastus tekitab küsimuse, kas ka perekonnaseis, kodune aadress jms või ksid sinna alla kuuluda.	Üldandmete all on mõeldud antud kontekstis keskkonnas tööd tegeva isiku nimi, väliste osapoolte lisamisel töörühma eksperdi nimi, meiliaadress ja tema isikukood.	Selgitame
Kliimaministeerium	Eelnõu ga lisatavas § 12 1 lg 6 p - s 2 mainitakse asutusesiseste ülesannete korral isiku töötamise, eemaloleku ja asendamise teave t . Seletuskirjast ei selgu, kas iga kasutaja määrab selle ise, andmed jõuavad koosloome keskkonda läbi RTIPi või muul moel.	Andmed jõuavad koosloome keskkonda läbi SAPI andmekogu, mille osa on RTIP. Vastav liidestus reguleeritakse põhimääruse tasandil.	Arvestame
Kliimaministeerium	Seletuskirjas on esitatud eelnõu ettevalmistamine skemaatiliselt, kus on kaks liini, avalik ja VIIS. Meie hinnangul on VIIS - ina selle tähistamine ebatäpne ja eksitav, kuna VIIS - ile on vähemalt praegu ligipääs vaid üksikute ametnikel ja seletuskirjast ei tule samuti välja, et koosloomekeskkonna kasutajad saavad sinna automaatselt ligipääsu. Pealegi jääb arusaam, et VIIS , kui selline , peaks koosloomekeskkonna täismahus rakendusel üldse ära kaduma.	Joonise eesmärk on visuaalselt kujutada, et kaks süsteemi on omavahel liidestatud, st ei pea ühest süsteemist teise faile tõstma nagu praegu. VIIS eraldiseisvalt säilib.	Võtame teadmiseks
Kliimaministeerium	Seletuskirjast ei nähtu, kas koosloomekeskkonnas automaatselt loodud normitehnilised sõnastused tuleb siiski üle vaadata ja parandada. Tekib küsimus, kas seda saab teha eelnõus endas nii, et nt eraldi lõigetena vormistatud, kuid siiski järjestikused muutmissätted tuleb käsitsi kokku liita, ja siis automaatselt muutub ka sätete numeratsioon nii eelnõus kui seletuskirjas. Seletuskirja kohaselt on plaanis muuta ka HÕNTEt, kuid selle kavandit ei ole lisatud. Palume siiski seletuskirjas selgitada, milliseid muudatusi HÕNTEs kavandate.	Eesmärk on, et käsitsi ei peaks eelnõus muudatusi tegema. Kui see veel esimeses etapis tervikuna ei õnnestu, siis töötame selle nimel, et kuivõrd esimeses etapis võetakse keskkonnast välja wordi eksport, siis selles tehtavad muudatused oleks minimaalsed. Näiteks erandlikeks olukordadeks, mida süsteemi arendamisel ette ei osatud näha või mida esineb nii harva, et esialgu lahendust ei ole veel. HÕNTE muutmisevajadusi veel analüüsime, kuid kavandit ei ole seetõttu käesoleval juhul esitatud, et reguleerimistasandi ja -eseme poolest ei ole kavas HÕNTEsse uusi teemasid tuua.	Selgitame
Kliimaministeerium	Seletuskirja lk 7 on § 12 1 l g 3 kohta selgitatud, et iga asutus tagab isikuandmete töötlemise õiguspärasuse. Seletuskirjast ei selgu, kuidas see täpsemalt peaks välja nägema. Seletuskirjast ei selgu, kus koosloomekeskkond asub, kes sellele ligipääse jagab ja seda haldab uue akti lisamisel, samuti see, millised õigused	Täpsem kaasavastutavate asutuse ülesannete pool sätestatakse põhimääruses. Igal asutusel on oma vaade ja oma algatuste osas on ta kohustatud vastama nii teabepäringutele kui ka tagama isikuandmete töötlemise õiguspärasuse. Näiteks peab eelnõu eest	Arvestame

	ministeeriumitele tulevad ja kuidas on planeeritud nende haldamine. Samuti kas lk 7 alt eelviimase lõigu kaks viimast lauset tähendavad, et riigiasutuste välistele isikutele antav õigus on erinev, st kas riigiasutuse ametniku puhul ei ole ligipääs isiklik ja seda saab delegeerida / edasi jagada?	vastutav asutus hindama, kas avalikult konsultatsioonilt tulnud tagasisides sisaldub midagi sellist, mida ei peaks isikuandmete kaitsest lähtuvalt avalikustama. Seletuskirjas on täiendatud, et andmekogu volitatud töötaja on Registrite ja Infosüsteemide Keskus, mis asub JDMi valitsemisalas.	
Kliimaministeerium	Seletuskirja lk 6 järgi tervikteksti ei pea enam Riigi Teataja avaldamiseks eraldi koostama. Kuivõrd seadus läbib pärast riigi koosloomekeskkonda ka Riigikogu menetluse ja seal võib tekst oluliselt muutuda, siis tuleb vähemalt seaduste puhul terviktekstid siiski eraldi koostada. Seletuskirja vajaks selles osas täpsustamist.	Seletuskirja leheküljel 6 on kirjeldatud andmekogu eesmärki olukorras, kui see rakenduks kohe tervikuna. Vastavalt rakendussätetele esimeses etapis terviktekstide Riigi Teataja avaldamise etappi veel ei rakendata. Seletuskirjas on asjaomane eristus sõnaselgelt väljendatud lõike 1 selgituse esimeses lõigus.	Arvestame
Kliimaministeerium	Eelnõust ja seletuskirjast ei selgu, kui asutusesisene eelnõu väljatöötamise protsess on koosloome keskkonnas lõppenud, eelnõu liigub dokumendiregistrisse ja menetletakse lõpuni seal, kas siis peab allkirjastatud eelnõu viimase versiooni laadima niivõrd Eelnõude Infosüsteemi (EIS) kui koosloome keskkonda. Seletuskirja lk 16 lõpus on lause „Esimeses etapis saavad ministrid valitsusele esitada ELi asjade materjale koosloome keskkonna kaudu kinnitada ja allkirjastada.“ Sarnast lauset ei ole õigustloova teaktidega seoses. Seega saaks eeldada, et nende osas toimub dubleerimine dokumendiregistri ja EISiga. Kuna sellega kaasneb teatud töökoormuse kasv, tuleks seletuskirjas ka seda hinnata. Seletuskirjast ei ole üheselt aru saada, kas ja millal EIS-i kasutami seadusest loobutakse. Kui see ei ole ka hetkel täpselt teada, võiks seletuskirjas siiski EIS-i ligikaudset kasutusaega hinnata.	Dubleerimist ei toimu. Tegevusi tehakse kas koosloome keskkonnas või praegustes infosüsteemides. Muutmise seaduse eelnõude puhul esimeses etapis koostatakse eelnõu uues keskkonnas ja edasine menetlus jätkub esialgu olemasolevates süsteemides.	Selgitame
Siseministeerium	Siseministeerium tänab Justiits- ja Digiministeeriumi (edaspidi JDM) innovatiivsete lahenduste otsimisel õigusloome koordineerimisel ja korraldamisel.	.	Võtame teadmiseks
Siseministeerium	Toetame kõik vahendeid, mis tagavad tänapäevaste lahenduste ja süsteemide kasutusele võtmise, vähendades aegunud tehnoloogiast ning töövõtetest tekkinud probleeme õigusloomes. Lisaks toetame Riigi Teataja seaduse muutmise seaduse (riigi koosloome keskkond) eelnõu (edaspidi eelnõu) seletuskirjas	Täname.	Võtame teadmiseks

	kirjeldatud arenguhüppeid. Kooskõlastamisel oleva eelnõu üldeesmärk – luua õiguslik alus riigi koostöö keskkonnale ning muut a õigusloome protsess läbipaistvamaks ja tõhusamaks – on mõistetav ja tervitatav. Positiivsena tuleb esile tõsta, et eelnõu seletuskiri annab hea ülevaate kavandatava lahenduse eesmärkidest, üldisest tehnilisest toimumisloogikast ning eeldatavast mõjust.		
Siseministeerium	1. Tekib küsimus regulatsiooni asukohast. Eelnõu paigutab koostöö keskkonda puudutavad sätted Riigi Teataja seadusesse, põhjendades seda eeskätt seosega õigusaktide avaldamisega. Samas puudutab koostöö keskkond sisuliselt õigusaktide ettevalmistamise ja menetlemise protsessi, mitte niivõrd nende avaldamist. Seetõttu võiks kaaluda, kas regulatsiooni asukoht Riigi Teataja seaduses on kõige sobivam või oleks põhjendatum reguleerida keskkonda näiteks Vabariigi Valitsuse seaduses.	Kuna loodav keskkond peaks tulevikus katma kogu õigusloomekaare, mitte ainult valitsuse tasandi, siis ei oleks paraku VVS sobiv regulatsiooni asukoht.	Selgitame
Siseministeerium	2. Siseministeerium oleks so ovinud enne eelnõu kooskõlastamiseks edastamist eelnevat infot. Loodame, et JDM võtab fookusesse tutvustada ministeeriumitele ja teistele asjakohastele sihtgruppidele koostöö keskkonda (infopäevad). Keeruline on anda tagasisidet normidele, kui puudub kog emus süsteemi kasutamise osas ning puudub info kogu funktsionaalsusest.	Oleme püüdnud küll info jagada nii õigusloomejuhtide ümarlaua, õigusloojate konverentsi, alustavate õigusloomejuristide koolitusprogrammi kui ka ministeeriumidele tehtavate tutvustuste kaudu. Ka SiMis oleme korrakaitse valdkonnas koostöö keskkonda käinud tutvustamas. Samuti on palju toimunud üks-ühele tutvustusi ja nõustamist. Kuid mõistagi saab alati paremini ja rohkem, kuna muutus on suur. Kavandame enne kasutuselevõtu tähtpäeva saabumist ka infopäevi ja koolitusi.	Arvestame
Siseministeerium	3. Seletuskirja kohaselt laetakse eelnõu Riigi Teatajast alla ja sellesse tehakse muudatusi. Kui enne seaduse jõustumist või eelnõu valmimist avaldatakse seaduse uus redaktsioon Riigi Teatajas, siis kuidas seaduse uut redaktsiooni arvestatakse eelnõu koostamisel ? Kas kasutajat teavitatakse, et uus seaduse redaktsioon on saadaval? Kuidas vältida olukorda, et keegi on muutnud juba seaduse sätet, mida samuti kavas muuta ja ei tekiks selle ga kaasnevaid vigu? Kuidas maandatakse automaatikast tulenevaid riske, et põhjade genereerimisel kuvatakse	Aluseks oleva redaktsiooni vahetuse võimalust esimeses kasutuselevõtu etapis veel ei ole, kuid see on vajadusena tööde nimekirjas sees. Kattuvate sätete muutmist tuleb jälgida eelnõu menetlemise lõppfaasis eriti tähelepanelikult. Esimeses kasutuselevõtu etapis ei erine olukord kuigivõrd sellest, mis ta on praegu eelnõude koostamisel.	Selgitame

	õiged õigusnormid ning ei tekiks kehtetuid viiteid jms? Kuidas tagatakse samal ajal sama seaduse kohta eelnõu muudatusi, mille on algatanud näiteks Riigikogu liikmed? Palume selles osas seletuskirja täiendada.		
Siseministeerium	4. Esimeses etapis on välja toodud, et on võimalik eelnõu alla laadida ja selliselt eelnõude infosüsteemi (edaspidi EIS) või dokumendihaldussüsteemi (edaspidi DHS) üles laadida. Palume täpsustada selgemalt seda funktsionaalsust, sest hetkel pole aru saada, kas EIS ja DHSi kasutamine jääb paralleelselt alles või toimuvad kooskõlastamised ning allkirjastamised uues koosloome süsteemis. Kas ministri allkirjastatud eelnõu tuleb uuesti koosloome keskkonda üles laadida, et seda saaks avalikustada? Kuidas toimuvad ministeeriumisisesed kooskõlastamised? Kuidas maandatakse üleminekuajaga seotud riske, mh koosloome keskkonnas ja väljaspool süsteemi eelnõu koostamise, kooskõlastamise ja menetlemise a seotud topelt töökoormust ning sellega seonduvalt võimalike vigade ja viivitusi? Kuidas ennetada kohanemiskustest tulenevat menetlustempo aeglustumist? Kas kavas on koolitused sihtgruppidele (lisaks infopäevadele)? Eelarve mõju juures on välja toodud ühe süsteemi ülalpidamisega seotud kulud ja koolituste osas ei ole midagi ette nähtud, kuid tuleks, et riske maandada ja üleminek toimiks sujuvamalt.	Esimeses etapis koostatakse seaduse muutmise seaduse eelnõu Sätlas ja see eksporditakse sealt wordi ning menetletakse edasi kõigis praegustes süsteemides, so asutuse enda dokumendihalduses, sealt edasi EISis jne. Sellest lähtuvalt ei ole esialgu muutus nii suur ja topelt aega ega viivitusi ei peaks seetõttu ka tekkima. Jah, koolitused on kavas.	Arvestame
Siseministeerium	5. Eelnõust ei selgu, kuidas koosloome keskkonnas on lahendatud asutusesisene ja valitsemisala sisene seisukoha kujundamise protsess. Kui täna esindab asutuse seisukohta ametlik kiri, siis kuidas tagatakse, et koosloomesse sisestatud kommentaarid esindavad asutuse seisukohta, mitte kommentaarid esitanud teenistuja seisukohta. Kui kõik teenistujad esitavad oma kommentaarid otse koosloome keskkonda, siis kuidas välditakse olukorda, et ühest asutusest tulevad vastandlikud seisukohad? Täna lahendatakse võimalikud asutusesisesed vastuolud vastuskirja koostamise etapis enne ametliku seisukoha esitamist. Lisaks juhi me	Kuigi nimetatud menetlusetapp ei puuduta veel esimest kasutuselevõtu faasi, saame ettevaatavalt selgitada, et asutusesiseks seisukoha kujundamiseks ja poliitilise sisendi andmiseks on loodud vastav asutusesisest kooskõlastamist võimaldav töövoog, mille lõpptulemuse saab minister sõltuvalt olukorrast kas kinnitada või allkirjastada.	Selgitame

	tähelepanu, et seletuskirjas on öeldud - „Selleks ei pea saatma riigiasutusele kirja, vaid saab esitada tekstiga seotud kommentaare samas keskkonnas.“ Kuidas tagatakse see, et koosloome keskkond ei muutuks n - ö sotsiaalmeedia kommentaariumiks või võimalu seks eelnõu menetlemist tahtlikult pidurdada hulga kommentaaride esitamisega? Viimastel aastatel toimunud juhtumitest lähtuvalt võib eeldada, et ainult isiku autentimine ei pruugi seda eesmärki täita.		
Siseministeerium	6. Kus toimub koosloome keskkonda sisselogimine ametni ku jaoks? Kas eelnõuga töötamine ametniku jaoks liigub VIIS - i nagu võiks jooniselt 1 välja lugeda või koosloome keskkonda on eraldi sissepääs? Mis veebilehelt on võimalik avalikult keskkonda siseneda?	Keskkonda sisselogimine toimub TARA kaudu autentimisega. Sisemine töökeskkond ja avalik vaade asuvad eri veebilehtedel. Kuniks andmekogul ei ole õiguslikku alust, ei saa sellelt aadressilt ka keskkonda vaadata. Küll aga on võimalik keskkonda testida, leppides selles kokku JDM kontaktiga.	Selgitame
Siseministeerium	7. Eelnõu § 12¹ lõige 5 punkti 2 kohaselt avalikustatakse koosloome keskkonnas akti eelnõu ja seletuskirja koostajate ning arvamuse esitajate ees - ja perekonna nimed koos teabega, keda nad esindavad. Siseministeeriumi valitsemisalas on suur hulk ametikohti, mille ülesanded on tunnistatud asutusesiseseks teabeks või riigisaladuseks. Seega ei ole igakordselt võimalik avaldada koostajate või arvamuse esitajate andmeid. Seletuskirjas on küll toodud, et teabevaldaja peab igakordselt hindama, kas teave kuulub avaldamisele või mitte. Siiski eelnõu sõnastus siinkohal kaalutlusõigust ette ei näe, kuna eelnõu sõnastuse järgi on toodud eelnõus minimaalselt avaldatavad andmed. Tegemist on olulise põhimõttega, mis peaks tulema eelnõu sõnastuses üheselt välja, kuna õiguslik ku tähendust omab just eelnõu sõnastus mitte seletuskiri.	Kui ametikoht on AK, siis kehtib AvTSi regulatsioon ja sellest lähtuvalt ei ole ametikoha avalikustamine nõutav ja süsteem AK ametikohti avalikku vaatesse ei peegelda. Kui aga ametikoht ei ole AK, siis tuleb eelnõu kohaselt esitada vastav kontakt keskkonna avalikus vaates.	Selgitame
Siseministeerium	8. Kuidas asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud materjalid kuvatakse teistele asutustele ja avalikult? Kas ametnik enda versioonis ikkagi näeb, kui teine asutus on märkinud info asutusesiseseks kasutamiseks (EIS - is hetkel ei näe enam enda materjale, kui on dokumendil AK märged)? Kuidas ja kas on tagatud, et kui eelnõu on avalik, siis tehisintellekti kasutamine oleks	Ettevalmistamisel olevate materjalide osas otsustab ettevalmistaja ise, kas materjalid on AK v mitte. Automaatselt eelnõu tekst ja selle lisad avalikku vaatesse ei lähe. AK teavet avalikkus ei näe, kuid teistele eelnõu koostaja poolt kaasatus asutustele on see teave nähtav. Keskkond võimaldab saada teavet varem, ent me ei	Selgitame

	võimalikult tehnoloogianeutraalne ja vaba ? Kas kõik näevad teiste asutuste ja isikute tagasisidet ka kohe eselt või koostaja kinnitab pärast tagasiside läbi töötamist tagasiside avalikustamise, enne veendudes, et tagasiside ei sisalda asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teavet või muud teavet, mis ei kuuluks avalikustamisele? Nii seletuskirja kui tagasiside puhul võib vää juurdepääsupiirangu valimine tuua ühelt poolt kaasa teabe lekkimise ja teiselt poolt liiga kinnise menetluse. Lisaks võib liiga varane avalikustamine tundlikel teemadel tuua endaga kaasa sisepoliitilisi ja julgeoleku riske. Kuidas neid riske maandada? Samuti võiks põhjalikumalt käsitleda avaliku kaasamisega seotud riske. Koosloome keskkond võib praktikas suurendada massilise või pahatahtliku tagasiside esitamise võimalust ning tõstatada ka lobitegevuse läbipaistvusega seotud küsimusi. Seletuskirja puudutab neid riske vaid põgusalt.	prognoosi, et huvitatud osapoolte arv sellest muutuks. Pigem tekib võimalus varem kaasuda, teavet küsida või seda jagada. Pöördumiste aeg nihkub varasemaks. Juba praegu on võimalik asjaomast teavet kätte saada varasemas faasis näiteks valitsuse tegevusplaani ülesannete või ministeeriumide tööplaanide põhjal, ent erinevatest allikatest info kogumine ja leidmine on siiski ebamugav ega ole ka täielik. Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ettepaneku alusel on sätet täpsustatud nii, et akti eelnõuga alustamise kohta avalikustatava teabena näidataks lühidalt (märksõnaliselt) selle sisu ja eelnõu eeldatav avalikustamise aeg, mille tulemusena asjatute pöördumiste arvu saab tõhusalt vähendada. Seletuskirja mõjuanalüüsi osa täiendatud.	
Siseministeerium	9. Seletuskirja kohaselt on koosloome keskkonnas kogu menetluse vältel kättesaadav jälitatud muudatustega terviktekst, mille abil on kõigil menetlusosalistel võimalik igal hetkel tutvuda kavandatavate muudatustega. Kas keskkonnas vajab eelnõu projekt eraldi kinnitamist või toimub avalikustamine etapiviisiliselt ? Kas kõik on kohe avalik? Kas iga koma muudatus on kohe nähtav, isegi kui see esialgne sõnastus võib - olla ebaõnnestunud ja otsitakse läbi kirjutamise õiget sõnastust? Kas joonist 2 võiks laiendada ka avalikustamise/ettevalmistamisele (üleval pool telge avalik ja allpool telge asutusesisene) või see joonis on üksnes andmete säilitamise kohta? Segadust tekitab erinevate profiilide või süsteemi vaadete hulk. Seletuskirjas on mh märgitud, et „kui ettevalmistaja otsustab varases etapis koostamisse kaasata ka väliseid osalisi, on neil võimalik koosloome keskkonna sisemise töökeskkonna kaudu töös osaleda“. Hetkel jätab seletuskirja mulje nagu oleks eelnõu koostaja vaade, avalik vaade ja eraldi töökeskkonnas osalemise vaade. Kas teiste asutuste vaade on ka eraldi ülesehitatud ? Kas seletuskirja on võimalik lisada joonised, mis tooksid välja vaadete erisused ja keskkonna	Eelnõu tekst muutub avalikuks siis, kui ettevalmistaja seda otsustab. Kui eelnõu ettevalmistaja soovib koostamisse kaasata erinevaid osapooli, siis seda teistiti teha ei saagi, kui nende osalistega teksti jagades. See aga ei tähenda, et samal ajal materjalid kõigi jaoks avalikuks muutuksid. Lisaks märgime, et kinnises töökeskkonnas on igal asutusel oma vaade. SiMile kavandatud tutvustusel näitame ja selgitame seda lähemalt.	Selgitame

	kasutamise õigused ja ka detailsem protsessijoonis?		
Siseministeerium	10. Vabariigi Presidendil on õigus algatada seadus Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi põhiseadus) muutmiseks. Seletuskirjast ega eelnõus ei ole kajastatud, kas presidendi kantseil oleks ka võimalik koosloome keskkonna kaudu põhiseaduse muutmise eelnõu algatada või mitte ja miks.	VPK-d puudutav osa arendatakse järgmistes arendusetappides. Esialgu seda võimalust veel keskkonnas ei ole, seega toimuks koostamine ja menetlus senise korra alusel.	Selgitame
Siseministeerium	11. Eelnõus ja seletuskirjas on lähtutud põhimõttest, et protsess saab alguse tervikteksti muutmiseks. Mis saab juhul, kui on vaja koostada uus terviktekst?	Esialgu seda võimalust veel ei ole, ent lisandub järgmistes arendusetappides.	Selgitame
Siseministeerium	12. Kuidas on tabelis 1 saadud kokku hoitav tööpäevade arv aastas? Seletuskirja kohaselt on lähtutud keskmise seaduseelnõu või ELi algatuse ettevalmistamisele kuluvast ajast. Praktikas see aeg varieerub sõltuvalt eelnõu pikkusest ja keerukusest. Kokkuvõtlikult on välja toodud, et keskmist eelnõu kui niisugust ei ole olemas. Kuidas on sellisel juhul võimalik lähtuda keskmise eelnõu pikkusest ja keerukusest? Kas võimalik on tuua konkreetse eelnõu näide, millest on võimalik teha ka teistel ministeeriumidel järeldusi tulenevalt enda töökorraldusest?	Tegemist on hinnangulise arvestusega, mille juures on seda ka rõhutatud. Ei ole olemas nn keskmist eelnõu. Arvestuse aluseks võetud eelnõude arv on samas korrektne ja nii saab igaüks ise selle arvu piires kuluvat aega kas pikemaks või lühemaks arvestada. Ilmselt annab kõige parema tunnetuse see, kui keskkonda ise katsetada. Kõik soovijad ministeeriumidest on teretulnud oma seaduseelnõude koostamist koosloome keskkonnas katsetama.	Selgitame
Siseministeerium	13. Kas on hinnatud pilveteenuste ja mikroteenuste turvariske ning koostatud vastavad riskianalüüsid, sh andmekaitsealased mõjuhinnangud? Eriti tähtsad on need sisejulgeoleku teabe puhul. Lisaks märgime, et sihtgrupid ja kaasuvad isikud ei ole kohustatud taolisi riskianalüüse koostama enda seadmete kaudu süsteemi logimisel. Seletuskiri ei kajasta piisavalt IT - süsteemi töökindluse ja turvalisusega seotud riske. Puudub põhjalikum analüüs küberturvalisuse riskide kohta, samuti ei ole selgitatud, milline võik olla süsteemi katkestuste mõju õigusloome menetlusele või millised varusüsteemid või alternatiivsed lahendused on kavandatud. Kuigi eelnõu võimaldab süsteemi tõrke korral menetleda eelnõusid ajutiselt ka väljaspool koosloome keskkonda, on vastav regulatsioon pigem üldine.	RIK on läbi viinud E-ITSi auditi kõigi enda hallatavate ja arendatavate süsteemide, sh riigi koosloome keskkonna osas. Süsteemi katkestuse olukorda reguleerib eelnõus asjaomane säte, mis näeb ette teave tuleb süsteemi sisestada tagant järele. Kui süsteemi kasutada ei ole võimalik ja töö peab jätkuma, tuleb kasutada olemasolevaid võimalusi, sh kuni paberi ja pliiatsini välja.	Arvestame
Siseministeerium	14. Riigi Teataja seaduse § 14 täiendatakse lõigetega 5 – 10. Seletuskirjas võiks olla viide põhiseaduse § - le 103 või muule	Kavandatava lõikega 6 piiritletakse koosloome keskkonna esimene kasutuselevõtu etapp VV	Arvestame

	asjakohasele seadusele, millele on eelnõu koostaja tuginenud taolise etapilisuse loomisel ehk kellel on seaduse alusel õigus algatada seadusemuudatus. Esimese hooga kavandatud eelnõu lõiget 6 lugedes tekib segadus, sest paljud eelnõud saavad alguse (mitteformaalselt protsess algatatakse) enne Vabariigi Valitsusse jõudmist. Esmalt viitaks see säte, et alg se töö ministeeriumis peaks keskkonnaväliselt korraldada ma ja alles, kui formaalselt Vabariigi Valitsus algatab eelnõu, siis see protsess käib koosloome keskkonnas. Seletuskirja lugedes siiski on arusaadav, et eelnõu muudatusi on võimalik kohe algstaadiumis läbi viia koosloome keskkonnas. Ettepanek – täiendada seletuskirja PS § 103 või muu asjakohase sättega. Lisaks täiendatakse seadus t § 14 lõikega 8, mis annab Vabariigi Valitsusele volituse kehtestada menetlusetappidele ülemineku ajakava. Arusaamatuks jääb vajadus eraldi lõikega 6 kehtestada tähtaeg, millal hakatakse Vabariigi Valitsuse algatata vaid seaduse muutmise seaduse eelnõusid koosloome keskkonnas koostama. Antud küsimuses ei too selgust ka eelnõu seletuskirja. Seletuskirjas viidatakse eelnõu § 14 lõigete le 10 ja 11, kuid eelnõuga lisatakse § - le 14 lõiked 5 - 10. Seega on eelnõu seletuskirja jäänud vale numeratsioon.	tasandi jaoks, et oleks selge, millises ulatuses koosloome keskkonna regulatsioon esmalt kehtima hakkab. Edasised kasutuselevõtu etapid lisanduvad samm-sammult, kuid nende jaoks ei tule tänu viidatud volitusnormi olemasolule seadust igakordselt uuesti muutma minna. Viitevead seletuskirjas parandatud.	
Siseministeerium	15. Seaduseelnõu koostamisel tuleb muu hulgas arvestada ka Riigikogu juhatus 2011. aasta 27. detsembri otsusega nr 136 kinnitatud „Riigikogu menetletavate eelnõude normitehnika eeskirja“. Juhime tähelepanu, et kooskõlastamiseks esitatud eelnõu ja seletuskirja ei vasta nimetatud eeskirja lisale 2 „Eelnõu ja seletuskirja vormistamise juhend“.	Tõepoolest eelnõu vormistus mõnevõrra erineb, esmajoonel font ja reavahed. Jätsime käesoleva eelnõu puhul need avalikul konsultatsioonil muutmata, et oleks näha, milles erinevus seisneb. Leiame, et õigusloome peaks olema tehnoloogianeutraalne. Font muudetud vastavalt Riigikogu nõuetele.	Arvestame
Siseministeerium	16. Täiendamist vajab isikuandmete töötlemisega seotud regulatsioon. Eelnõus on küll loetletud koosloome keskkonnas töödeldavad isikuandmete liigid (nt nimed, esindatav organisatsioon, kasutaja üldandmed) ning nende töötlemise alus on üldjoontes põhjendatud, sest tegemist on avaliku võimu ülesande täitmisega ning andmete töötlemine on vajalik õigusloome protsessi läbiviimiseks. Siiski jääb andmekaitsealane analüüs seletuskirjas pigem kirjeldavaks.	Säilitatakse õigusaktide eelnõud ja seletuskirjad ja nende lisad kui õigusajalooliselt olulised materjalid, mis sisaldavad nende koostamises osalevate isikute andmeid. Ka hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt toimub see samamoodi. Selliste isikuandmete alatist säilitamist võimaldab IKÜM art 17 lg 3 p d, mille kohaselt avalikes huvides arhiveerimise korral ei pea kohaldama õigust olla	Selgitame

	Näiteks puudub viide andmekaitse mõjuhinnangu tegemisele, samuti ei ole piisavalt käsitletud riske, mis võivad ka asneda avaliku konsultatsiooni käigus esitatud kommentaaride avaldamisega. Ebapiisavalt on põhjendatud ka andmete säilitamise kord. Eriti problemaatiline võib olla eelnõus sisalduv lahendus, mille kohaselt avalikustatud teavet ja selles sisalduvaid isikuandmeid säilitatakse alatiselt. Selline lähenemine võib olla vastuolus andmekaitse üldpõhimõtetega, eelkõige andmete minimaalsuse ja säilitamise piirangu põhimõttega. Seetõttu tuleks kaaluda, kas alatiselt säilitada vaid õigusaktide eelnõud ja seletuskirjad kui „õigusajalooliselt“ olulised dokumendid, samas kui isikuandmete säilitamise tähtaeg võiks olla ajaliselt piiratud (näiteks 10 – 20 aastat). Kas ka rahvastikuregistrist on plaanis andmeid küsida koosloome andmekogusse?	unustatud. Seletuskirja vastavalt täiendatud. Rahvastikuregistri liidestust käesoleval hetkel kavas ei ole.	
Siseministeerium	17. Lisaks jätab eelnõu mitmed olulised küsimused Vabariigi Valitsuse määрусega reguleerimiseks, sealhulgas andmete täpse koosseisu, andmetele juurdepääsu korra ning loogide säilitamise tähtsajad. Kuigi selline delegeerimine on infosüsteemide puhul tavapärane, võiks seaduse tasandil siiski kehtestada selgemad sisulised raamid. Probleemiks on ka see, et rakendusakti kavand on esitatud üksnes pealkirjade tasemel, mistõttu ei ole võimalik hinnata, kas mõni regulatsioon võiks või peaks tegelikult olema sätestatud juba seaduses.	Juhime tähelepanu, et on lähtutud sellest, et seaduse tasandil reguleeritakse küsimused, mis nõuavad seaduse tasandi regulatsiooni, ning andmekogu pidamise tehnilisem regulatsioon jääb põhimäärusesse. Põhimääruse tasandile kavandatava regulatsiooni teemade loetelu võiks käesoleval juhul anda koosmõjus seaduseelnõu tekstiga piisava indikatsiooni, kas nimetatud küsimusi võib määruse tasandil reguleerida.	Võtame teadmiseks
Siseministeerium	18. Mõju analüüsis on üheks sihtrühmaks nimetatud kodanikud. Siinkohal tundub, et tegemist on eelnõu mõistes liiga kitsa sihtrühmaga, kuna õigusloome ei mõjuta ainult kodanikke.	Tegemist oli antud kontekstis üldmõistega tähenduses kodanik kui üksikisik. Seletuskirja parandatud.	Arvestame
Siseministeerium	19. Seletuskirja kohaselt muudab eelnõu riigivalitsemise avatumaks ja läbipaistvamaks, kuid hindamata on jäänud mõju riigi julgeolekule. Tegemist on olulise mõjuga, mida tuleb hinnata. Palume seletuskirja selle osas täiendada.	Leiame, et olulist mõju riigi julgeolekule käesoleva eelnõuga ei kaasne, kuivõrd õigusloome on oma olemuselt avatud protsess. Asjaolu, et osa keskkonnas sisalduvast teabest võib olla asutusesiseseks kasutamiseks, ei too kaasa olulist potentsiaalset julgeolekumõju.	Võtame teadmiseks
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Kaubanduskoda peab positiivseks koosloome keskkonna loomist.	Täname.	Võtame teadmiseks

	Mõistlik on panna õigusloomega seotud teave ühte keskkonda, mitte kasutada erinevaid süsteeme, mis muudavad õigusloomest ülevaate saamise keerulisemaks.		
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Kaubanduskoda peab väga positiivseks, et edaspidi antakse läbi koosloome keskkonna avalikkusele teada, et ministeerium on alustanud eelnõu koostamist. See annab avalikkusele ülevaate, milliste eelnõude koostamisega ministeeriumid tegelevad. Lisaks tekivad huvigruppidele paremad võimalused koostamisel olevate eelnõude osas kaasa rääkida.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Samas oleme seisukohal, et avaldatav teave ei peaks sisaldama üksnes teavet eelnõu koostamise alguse kohta, vaid selle juures võiks olla ka teema või lühikirjeldus, milliseid muudatusi plaanitakse eelnõuga teha.	Eelnõu ja seletuskirja on vastavalt ettepanekule täiendatud.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Täiendavalt võiks avalikustatava teabe hulka kuuluda ka eelnõu või väljatöötamiskavatsuse eeldatav valmimise aeg. See teave võimaldab huvigruppidel oma tööd ja ressursse paremini planeerida.	Eelnõu ja seletuskirja vastavalt ettepanekule täiendatud.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Kui praegune eelnõu sõnastus ei puuduta väljatöötamiskavatsusi, siis teeme ettepaneku lisada avaldatava teabe miinimumloetellu ka teave väljatöötamiskavatsuse koostamise alustamise kohta.	Eelnõukohase kokkuleppelise lühinimetuse „akti eelnõu“ all mõeldakse lisatava § 12prim lg 1 tähenduses nii õigusakti eelnõu kui ka näiteks keskkonnas koostatava muu dokumendi kavandi, sh näiteks väljatöötamiskavatsuse koostamisega alustamise teabe avalikustamist kohe, kui selle koostamisega keskkonnas alustatakse. Sellest tulenevalt on ka VTKde puhul eelnõust tulenevalt kohustus avalikustada teavet nende koostamisega alustamise kohta.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Lisaks tekkis küsimus, mis saab olukorras, kus ministeeriumil on kohustus avaldada koosloome keskkonnas teavet eelnõu koostamise alustamise kohta, kuid seda ei tehta ja puudub mõjuv põhjus teabe mitte avaldamiseks.	Sanktsioone kavas kehtestada ei ole, vaid pigem soovime suunata keskkonda kasutama kohe, kui materjale hakatakse ette valmistada, kuna koosloome keskkond pakub mugavaid tööriistu selleks. Kui tööga alustatakse keskkonnas, siis teave temaga alustamise kohta läheb avalikuks automaatselt. Ettevalmistatava materjali ja muu seonduva puhul on kasutaja hinnata, kas ja mis osas on mingi teave sellest asutusesiseseks kasutamiseks ja mis ajahetkel. Avalikkus, sh	Selgitame

		huvirühmad saavad siin olla ka nõudlikud. Samamoodi iga-aastane ettekanne Riigikogus õigusloomepoliitika arengusuundade täitmisest saab olla arutelukoht praktika suunamiseks.	
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Kui inimene avaldab õigusloome keskkonnas arvamust mõne organisatsiooni nimel, siis tuleb keskkonnas selgelt rõhutada organisatsiooni nime. Vastaja nimi võib olla tagasihoidlikumalt välja toodud.	Kui vastaja esitab arvamuse mõne huvikaitse organisatsiooni esindajana, olles sellise rolli sisseelõimise järel valinud, kuvatakse tema vastuse juures ka organisatsiooni nimi, keda ta esindab.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Palume eelnõu seletuskirjas selgelt välja tuua, et seletuskirja lisade hulka kuuluvad kooskõlastustabelid. Lisaks palume tuua muid näiteid, millised dokumendid võivad kuuluvad seletuskirja lisade hulka.	Seletuskirja täpsustatud.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Kaubanduskoda toetab lähenemist, et ELi algatuste ja avalike konsultatsioonide riigisisene menetlus toimub samuti koosloome keskkonnas.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Tuua eelnõu rakendusnormide all välja, mis ajal hakatakse koosloome keskkonda kasutama ELi algatuste osas.	EL algatuste osas Sätla kasutuselevõtu aeg on VV-le esitatavasse eelnõu versiooni lisatud - s.o 01.01.2027	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Jääb mulje, et hetkel on kindel vaid esimene etapp, mis algab 2026. aasta 1. oktoobrist. Teiste etappide osas on palju ebaselgust. Seletuskirjast ei selgu ka seda, mitu etappi peaks esimesele etapile järgnema, milline on eeldatav ajakava ja etappide maksumus.	Seletuskirja on vastavalt täiendatud, ent MFF+ vahendite osas alatest aastast 2028. a ei ole veel riigis otsused tehtud, mistõttu detailset kava on pisut ennatlik esitada.	Arvestame
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Tuua seletuskirjas konkreetselt välja, millistest etappidest koosneb koosloome keskkonna arendamine, mis on iga etapi sisu, millal on iga etapi valmimise eeldatav aeg ja eeldatav rahaline maksumus.	Seletuskirja on järgmiste arendusetappide kirjeldusega täiendatud, ent täpset rahalist plaani ei saa veel esitada, kuna järgmise EL eelarve perioodi MFF+ rahastusotsused on alles ettevalmistamisel.	Arvestame
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL toetab riigi koosloome keskkonna kasutuselevõttu ning peab eelnõu eesmäärke õigusloome protsessi ajakohastamisel põhimõtteliselt õigeks ja vajalikuks . Ühtse koosloome keskkonna loomine on oluline samm õigusloome läbipaistvuse, jälgitavuse ja kvaliteedi parandamisel. Lahendus, mis koondab õigusloome ettevalmistamise ja õigusaktide menetlusega seotud teabe ühte keskkonda, parandab loodetavasti nii avalikkuse kui ka huvirühmade võimalusi õigusloomeliste algatustega kursis olla ja neisse sisuliselt panustada. Samuti aitab see vähendada dubleerivat tehnilist tööd ning muuta koostöö osaliste vahel tõhusamaks.	Täname.	Võtame teadmiseks

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL peab väga positiivseks, et kavandatavas keskkonnas on võimalik näha kavandatavaid muudatusi muudetava õigusakti terviktekstis . ITL on ka varasemalt rõhutanud, et mahukamate seadusemuudatuste puhul aitab muudatusi sisaldav terviktekst oluliselt paremini mõista regulatsiooni tegelikku ulatust ning vähendab riski, et sisulised muudatused jäävad tehniliste paranduste varjus märkamata.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	See, et koosloome keskkonnas on kogu õigusakti menetlusteave koondatud ühte kohta ning nähtavad on ka erinevate osapoolte ja huvirühmade kommentaarid ning tagasiside, suurendab õigusloome läbipaistvust. Huvirühmana hindame ka seda, et keskkond võimaldab saada ülevaate juba ettevalmistamisel olevatest eelnõudest. Praegu ei ole huvirühmadel üldjuhul võimalik sellist ülevaadet saada, kuna enamik algatusi jõuab avalikkuseni alles kooskõlastamise etapis, kui eelnõu või väljatöötamiskavatsus on juba valminud. Seetõttu aitab kavandatav lahendus parandada huvirühmade informeeritust ning võimaldab neil õigusloome protsessi algatamisega varem kursis olla.	.	Võtame teadmiseks
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL peab positiivseks, et koosloome keskkond võimaldab kaasata eelnõu ettevalmistamisse avaliku sektori väliseid osapooli . Samas soovime juhtida tähelepanu seletuskirjas kirjeldatud juurdepääsu korraldusele varajases, mitteavalikus koostamise etapis. Seletuskirja kohaselt saab riigiasutuste välistele isikutele anda juurdepääsu konkreetsele materjalile üksnes konkreetse füüsilise isiku kaudu ning see õigus ei ole delegeeritav. Selline lahendus võib praktikas osutuda keeruliseks erialaliitudele ja teistele huvirühmade esindusorganisatsioonidele . Erialaliitude (sh ITL - i) sisemine töökorraldus eeldab sageli seda, et eelnõu materjalidega tutvub organisatsioonisisene töörühm, kes analüüsib ettepanekuid, arutab neid liikmeskonnaga ning kujundab seejärel konsolideeritud seisukoha, mille edastab eelnõu koostajatele üks volitatud esindaja. Kui juurdepääsu saab anda ainult ühele füüsilisele isikule ja materjale ei ole võimalik organisatsiooni sees tööks kasutada,	Mõistame kirjeldatud vajadust, ent praeguses etapis paraku ei ole koostamise etapis kaasatud huvikaitseorganisatsiooni vaadet võimalik pakkuda. Küll aga on juba avaliku vaate arendamisel arvestatud sellega, et füüsilise isik saab sisselogimise järel valida rolli, milles esindab juriidilist isikut (kui talle on asjaomane volitus antud), ja sellisel juhul on võimalik sisselogitud vaates näha kõiki selle juriidilise isiku poolt antud arvamusi erinevate eelnõude kohta. Kavandame nimetatud lahenduse testimist Eesti seisukohtade kujundamise menetluses EL asjale.	Võtame teadmiseks

	võib see piirata huvirühmade võimalusi anda varajases etapis sisulist tagasisidet. Seetõttu tuleks kaaluda lahendusi, mis võimaldaksid liidu esindajal kasutada materjale organisatsiooni sisese arutelu eesmärgil. Arvamuse sisestamiseks keskkonda piisab ühele füüsilisele isikule ligipääsu andmisest.		
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	Soovime juhtida tähelepanu eelnõuga kavandatava § 12 1 lõike 1 sõnastusele, mille kohaselt koostatakse ja menetletakse koosloome keskkonnas õigusaktide eelnõusid ja muude dokumentide kavandeid kuni nende heakskiitmise või allakirjutamise ja avaldamiseni. Praktikas on õigusloome elukaar aga oluliselt pikem ning algab sageli probleemi kaardistamisest, eesmärkide sõnastamisest ja võimalike lahendusvariantide arutelust. Seletuskirjas toodud menetluse skeem (joonis 2) võib jätta mulje, et koosloome keskkonna kaasamisfunktsioon (ja üldse huvigruppide kaasamine) keskendub peamiselt etapile, kus eelnõu tekst on juba suurel määral valmis. Sellisel juhul võib tekkida oht, et õigusloome arutelu koondub eeskätt juriidilise teksti vormistamisele ning varasem sisuline poliitikakujundamise etapp jääb kitsamasse ametkondlikku ringi. ITL on oma varasemas tagasisides hea õigusloome ja normitehnika eeskirja muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsusele rõhutanud, et huvirühmade sisuline kaasamine peaks toimuma võimalikult varases etapis, enne kui eelnõu tekst on suurel määral valmis. Varajane nähtavus ja võimalus osaleda arutelus juba ettevalmistusfaasis aitab paremini hinnata kavandatava regulatsiooni mõju ja rakendatavust ning vähendab riski, et olulised probleemid ilmnevad alles hilisemas menetlusetapis. Kui arutelu toimub peamiselt valmis eelnõu teksti üle, nihkub diskussioon paratamatult juriidiliste aspektide keskseks ning regulatsiooni praktiline rakendatavus võib jääda tahaplaanile. Seetõttu on oluline, et koosloome keskkonna kasutamine toetaks arutelusid ka enne eelnõu teksti lõplikku kujunemist ning ei kitsendaks õigusloome protsessi kaasamise võimalusi ainult koosloome keskkonda ja juriidilise teksti koostamise etappi.	Eelnõukohase kokkuleppelise lühinimetuse „akti eelnõu“ all mõeldakse lisatava § 12prim lg 1 tähenduses nii õigusakti eelnõu kui ka näiteks keskkonnas koostatava muu dokumendi kavandi, sh näiteks väljatöötamiskavatsuse koostamisega alustamise teabe avalikustamist kohe, kui selle koostamisega keskkonnas alustatakse. Sellest tulenevalt on ka VTKde puhul eelnõust tulenevalt kohustus avalikustada teavet nende koostamisega alustamise kohta, mis võimaldab juba probleemide sõnastamise ja eesmärkide seadmise etapis huvirühmade varasemat kaasamist.	Arvestame

Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL hinnangul vajab täpsustamist, miks on esimeses etapis piiratud koosloome keskkonna kasutamine üksnes seaduse muutmise seaduse eelnõudega. Õigusloome praktikas valmistatakse ette ka täiesti uusi seadusi või ulatuslikke regulatsioone, mille puhul ei ole tegemist kehtiva seaduse muutmisega. Selliste eelnõude ettevalmistamine võiks toimuda samuti olla koosloome keskkonnas. Soovime täpsustada, kas ka uute seaduste või terviktekstina koostatavate eelnõude ettevalmistamine koosloome keskkonnas on kavandatud esimeses etapis. Kui mitte, siis palume selgitada miks on see hilisemasse rakendamise faasi planeeritud. Markeerime, et huvirühma vaatest tekitaks selline erinev käsitus segadust (osad eelnõud koosloome keskkonnas, osad mitte) ja informatsiooni killustatust, mis töötab eelnõu eesmärkidele vastu.	Tegemist on pragmaatilise valikuga - kuivõrd muutmise eelnõude koostamise funktsionaalsus on arendatud kujul ulatuslikult testimist leidnud peame põhjendatuks selle osa kasutusse andmist, et paralleelselt tervikteksti koostamise osa juurde arendada. Nõustume, et taoline killustatus võib tekitada teatavat segadust, kuid leiame, et kaasnevad plussid kaaluvad siiski miinused üles. Esimese etapis toimuks avalik konsultatsioon jätkuvalt EISis, mistõttu tuleks seaduseelnõude puhul siiski peamiselt jälgida seda keskkonda. Koosloome keskkonnast saaks sellele täiendavat teavet algatavate muutmise seaduse eelnõude kohta.	Võtame teadmiseks
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL soovib täpsustada, milline on täpsemalt plaan koosloome keskkonna kasutuselevõtuks EL algatuste menetlemisel, kas EL asjade menetlus uues keskkonnas on prioriteet? Rõhutame, et EL algatuste menetlusinfo (nii seisukohtade kujundamise materjalid, kui ka hilisem siseriiklik õigusakti menetlus) peaksid kindlasti ITL - i hinnangul olema kasutatavas koosloome keskkonnas ja tervikvaate saamiseks kogu menetlusinfo (nii varasemad konsultatsioonid kui kõik hilisemad etapid) ühes kohas.	EL algatuste osas Sätla kasutuselevõtu aeg on VV-le esitatavasse eelnõu versiooni lisatud - s.o 01.01.2027	Arvestame
Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (ITL)	ITL peab oluliseks, et koosloome keskkond toetaks võimalikult terviklikult kogu õigusloome protsessi, sealhulgas hõlmates EL algatuste varaseid menetlusetape (seisukohtade kujundamine) kui ka seaduseelnõude menetlust Riigikogus . Menetluse terviklik jälgitavus suurendaks õigusloome läbipaistvust ning aitaks huvirühmadel ja avalikkusel paremini mõista eelnõu arengut kogu menetluse vältel. Seega on keskkonna kasutuselevõtu järgmiste etappide elluviimine oluline, et süsteem ei jääks osaliseks lahenduseks, vaid võimaldaks järk - järgult realiseerida koosloome keskkonna algse visiooni terviklikust ja läbipaistvast õigusloome tööprotsessist.	.	Võtame teadmiseks
Haridus- ja Teadusministeerium	Oleme analüüsinud Riigi Teataja seaduse muutmise seaduse eelnõu ja	.	Võtame teadmiseks

	leiame, et mitmed sätted vajavad täpsustamist, et tagada kooskõla põhiseadusliku pädevusjaotuse, isikuandmete kaitse seaduse ning õigusloome selguse põhimõtetega. Kooskõlastame eelnõu järgmiste märkustega arvestamisel.		
Haridus- ja Teadusministeerium	Eelnõus esineb õiguslik vastuolu Vabariigi Valitsuse pädevuse ja kaasvastutavate töötajate ringi määratlemisel. Muudatusettepanek § 12¹ lg 9 annab Vabariigi Valitsusele õiguse kehtestada põhimäärus. Vabariigi Valitsuse seaduse § 27 lg 3 alusel annab valitsus määrusi asutuste asjaajamise ja töö korraldamiseks. Kuna eelnõus on kaasvastutajateks märgitud „asutused“ (sh potentsiaalselt Riigikogu ja põhiseaduslikud institutsioonid), siis Vabariigi Valitsuse määrus ei saa reguleerida teiste põhiseaduslike institutsioonide sisemist töökorraldust ilma selge seadusandliku delegatsioonita. Seletuskiri kinnitab, et kasutuselevõtt delegeeritakse just sellepärast eraldi Riigikogu juhatusele. Seletuskiri ei lahenda ära aga seda, kuidas Vabariigi Valitsuse määrus saab reguleerida teiste põhiseaduslike institutsioonide (nt Riigikogu Kantslei, Riigikontroll, Õiguskantsler) töökorraldust olukorras, kus nad on eelnõu järgi kaasvastutavad töötajad. Eelnõu § 12¹ lg 3 sätestab, et kaasvastutavad töötajad on kõik koosloome keskkonda kasutavad asutused. Seletuskiri täpsustab, et iga keskkonda kasutatav asutus on vastutav oma loodud teabe eest, kuid VV määrus ei tohi nende sisemist töökorraldust reguleerida. Palume selle osas seadust ja seletuskirja täiendada.	Nõustume, et Vabariigi Valitsuse määrusega ei saa reguleerida teiste põhiseaduslike institutsioonide töökorraldust ja see ei ole ka plaanis. Riigikogu saab kehtestada ise keskkonna pidamise korra analoogselt HÕNTE ja Riigikogu normitehniliste eeskirjadega. Kuid käesoleval hetkel ei ole veel ajaliselt selge, millal Riigikogu võtab keskkonna kasutusele, mistõttu viidatud korralduslik pool alles täpsustub. Käesoleva eelnõuga loodaks aga üldraamistik.	Selgitame
Haridus- ja Teadusministeerium	Teiseks tekib vastuolu Riigikogu rollis, mis eelnõu § 14 lg 7 kohaselt võtab Riigikogu keskkonna kasutusele juhatuse otsusega, kuigi § 12¹ lg 3 järgi oleks Riigikogu kui „asutus“ kaasvastutav töötaja juba seaduse jõustumisel. Seega jääb õiguslikult ebaselgeks, kas Riigikogu kaasvastutus tekib automaatselt seaduse alusel või alles pärast juhatuse otsust. Seletuskiri seda vastuolu ei lahenda. Palume selle osas eelnõu ja seletuskirja täiendada. Isikuandmete kaitse seadus § 2 p 2 ütleb, et isikuandmete kaitse seadust ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 kohaldatakse	Riigikogu kaasvastutava asutuse roll saab tekkida hetkest, kui ta asub keskkonda kasutama, mis väljendub ka lõike 3 sõnastuses. Kuniks Riigikogu vastavat kasutuselevõtu otsust teinud ei ole, ei ole ta käsitletav ka kaasvastutava asutusena. Rakendussätetest lähtuvalt võetakse keskkond kasutusele etappide kaupa. Põhiseaduslike institutsioonide suhtes kohaldub osas milles IKS ja IKÜM ei kohaldu, Euroopa Nõukogu isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsioon (nr 108), mida	Selgitame

	põhiseaduslikele institutsioonidele niivõrd, kuivõrd see ei puuduta nende põhiseaduslike ülesannete täitmist ega ole reguleeritud neid puudutavates eriseadustes. Sellest tulenevalt tuleks muuda ka seadust.	ajakohastati 2018. aastal ("konventsioon 108+") . Konventsioon 108+ näeb sisuliselt sama ette, mis IKÜM ja IKS.	
Haridus- ja Teadusministeerium	Eelnõu § 12 ¹ lg 4 järgi saab koosloomekeskkonnas igaüks esitada arvamuse. Seletuskirja järgi on eesmärgiks arvamuste esitamise lihtsustamine, kuid lahendamata on, mis arvamustest edasi saab. Seda ei ole avatud ka VV relemendis, milles on reguleeritud ministeeriumide eriarvamuste lahendamine. Kuigi seadus ei nõua igale arvamusele vastamist, tekib avalikkusel ootuste kasv. See omakorda võib suurendada bürokraatiat ja halduskoormust. Igaühe õigus arvamust avaldada võib kaasa tuua negatiivse mõju muutudes „kommenteerimise keskkonnaks“. Palume selgitada, mida peaks esitatud kommentaaridega tegema ning kas neid peab kajastama kooskõlastustabelis.	Oleme seisukohal, et autentimise nõue enne arvamuse esitamist ja enda nime alt arvamuste esitamine aitab hoida arvamuste mahtu sellisena, et neid liiga kergekäeliselt ei esitataks. Arvamustele vastamine toimub edaspidi jätkuvalt kooskõlastustabelis, mitte jooksvas kommentaariumis. Eriarvamuste lahendamise kord ei muutu.	Arvestame
Haridus- ja Teadusministeerium	Eelnõu sisaldab termineid, mille tähendus ei ole selge: 1) asutusesisese ülesanded (kas need on asutuselt oma teenistujatele antud ülesanded või midagi muud), 2) menetluses osaleja (kas vaid asutused või igaüks, sh arvamuse avaldaja?).	Asutusesiseste ülesannete termin eelnõust välja jäetud. Menetluses osalejat seletuskirjas selgitatud.	Arvestame
Haridus- ja Teadusministeerium	Kokkuvõttes toetab Haridus- ja Teadusministeerium eelnõu üldist eesmärki, kuid leiab, et ülalloodud küsimused vajavad täpsustamist, et vältida põhiseaduslike vastuolusid ja õigusloomepraktikat koormavaid ebaselgusi.	.	Võtame teadmiseks
Haridus- ja Teadusministeerium	Teeme ettepaneku sõnastada § 12 ¹ lõige 9 viisil, mis piirab Vabariigi Valitsuse määruse kehtivusala üksnes täitevvõimu asutuste suhtes, täpsustada kaasvastutavate töötajate staatust põhiseaduslike institutsioonide puhul, üheselt määratleda arvamuste käsitlemise põhimõtted ning selgelt defineerida ebaselged mõisted, et tagada seaduse rakendatavus ja kooskõla kehtiva õigusega.	Selgitused antud.	Arvestame